

Слободян О.А.

кандидат юридичних наук,

директор юридичної консалтингової компанії «Салекс»

МІЖГАЛУЗЕВИЙ ХАРАКТЕР ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Стаття 3 Закону України «Про інститути спільного інвестування» зазначає, що відносини у сфері спільного інвестування регулюються цим Законом та іншими нормативно-правовими актами з питань функціонування фондового ринку. Законодавство про акціонерні товариства не застосовується до регулювання діяльності корпоративних фондів. Загалом, норми, що регулюють спільне інвестування, закріплюють його організаційну, майнову і функціональну єдність, встановлюють особливості випуску та обігу цінних паперів, склад і структуру активів, особливості управління майном, функціонування та припинення, порядок розподілу активів в разі ліквідації, а також містять ряд інших положень, що в сукупності визначають правовий статус інвестиційних фондів.

Наразі в юридичній літературі не визначено місце правового регулювання спільного інвестування в правовій системі. В силу того, що законодавство спільного інвестування становлять норми публічного права (адміністративне, конституційне, фінансове, господарське, кримінальне) та приватного права (цивільне, цивільно-процесуальне, міжнародне приватне), законодавство про спільне інвестування має міжгалузевий комплексний характер. Правові норми формуються у комплексну групу, що обумовлюється особливістю предмета правового регулювання. Логічно також припустити, що законодавство у сфері спільного інвестування в подальшому зберігатиме баланс норм різних галузей законодавства, що входять до його структури. Завдяки цьому в майбутньому це законодавство матиме комплексний характер.

В сучасний період комплексний характер правового регулювання спільного інвестування зумовлює необхідність розробки нових теоретичних підходів до визначення сутності та місця правового регулювання спільного інвестування в системі українського права.

На особливу увагу заслуговує співвідношення правового регулювання спільного інвестування з цивільним правом. Правові норми, що регулюють спільне інвестування, утворюють самостійний комплексний правовий інститут, який переважно складають норми цивільного, адміністративного,

фінансового та господарського права. Такого висновку дозволяє дійти дослідження джерел правового регулювання спільного інвестування.

Зв'язок правового регулювання спільного інвестування з цивільним правом, в першу чергу, проявляється в спільності методів та джерел правового регулювання. Переважна більшість правових відносин у сфері спільного інвестування регулюється за допомогою диспозитивного методу.

При проведенні дослідження джерел правового регулювання спільного інвестування можна дійти висновку, що воно являє собою комплексне правове утворення, що знаходиться на межі різних галузей права – цивільного, адміністративного, фінансового конституційного, міжнародного та ін.. Разом з тим доцільно здійснити відокремлення норм, що регулюють спільне інвестування, в самостійний комплексний правовий інститут, який переважно складають норми цивільного, адміністративного та фінансового права. Отже, цивільне право та комплексний інститут спільного інвестування співвідносяться як загальне і спеціальне.

Існування комплексного законодавства, що, так би мовити, «вбирає в себе» норми різних галузей права, характерне для перехідної ринкової економіки (фінансова сфера, сільське господарство, сфера транспорту тощо). Становлення у праві нового для нього законодавства відображає сучасні тенденції розвитку системи законодавства. Співвідношення правового регулювання спільного інвестування з цивільним правом доцільно розглядати з врахуванням сучасних підходів вчених до системи права. Так, Р.А. Калюжний, В.Д. Хахановський та В.С. Цимбалюк пропонують ввести в науковий обіг категорію «гіперсистема права»: «Відразу зазначимо, що категорія «гіперсистема права» відносно нова, традиційна для нашої країни теорія права її не знала. Вперше ця концепція нами апробована на формуванні теорії інформаційного права України. У відповідності з теорією гіперсистем, висувається тезис про існування права у вигляді великих, складних, ієрархічних багатопорядкових підсистем, що формуються з галузевих інститутів права. Ця категорія вводиться в теорію права України на засадах юридичної концепції існування і формування правових субінституцій – автономних міжгалузевих комплексних інститутів права, щодо яких галузеві інститути виступають у ролі агрегуючих підсистем. За цією концепцією формується система всього законодавства України, в якому знаходять відображення нові суспільні відносини» [1, с. 23].

Разом з тим не слід забувати й про деструктивні тенденції комплексності законодавства. Як слушно зауважила В. Кудрявцева, спеціалізація як форма розвитку законодавства призводить до «розповзання» законодавства, втрати ним необхідних системних якостей, що негативно позначається на

правозастосуванні... законодавець повинен на кожному етапі такого розвитку переглядати об'єкти, зміст і обсяг уніфікованого нормативно-правового матеріалу, що виконує функції каркаса законодавства і забезпечує його системний характер та одноманітність правозастосування [2, с. 115].

Схожої позиції дотримується О.В. Кохановська: «Приймається багато нових законів (за видами відносин, що регулюються), які не були відомі попередній практиці радянського періоду. Таким чином, відбувається своєрідне «розпорощення» тематики законів, що робить всю систему законодавства більш складною» [3, с. 133-134].

Нормативно-правові акти зі спільного інвестування внутрішньо суперечливі. Спільному інвестуванню притаманна тенденція до «нашарування» нових нормативних актів на попереднє законодавство, що ускладнює процес його застосування на практиці. Одні й ті самі правовідносини регулюються нормами різних нормативно-правових актів. При цьому положення одних актів не узгоджуються з іншими. Постійні зміни правової бази спільного інвестування змушують спеціалістів постійно підвищувати свій професійний рівень.

Слід зазначити, що в глобальній перспективі все актуальнішою стає необхідність розроблення і схвалення Концепції розвитку законодавства на ринку цінних паперів України. Адже, з точки зору світового досвіду, український фондовий ринок – відносно молода сфера економіки, розвиток законодавства якої вимагає уніфікованого підходу до визначення тих чи інших понять [4, с. 167].

Відсутність загальноприйнятої Концепції розвитку законодавства на ринку цінних паперів України спричиняє впровадження законодавцем помилкових орієнтирів (особливо з точки зору, публічно-правових галузей), некоректної постановки нормотворчих завдань, невідповідності новел законодавця реальним потребам практики та пов'язані з цим труднощі у виробленні однакового судового підходу. Адже лише максимально узгоджена система нормативно-правових актів здатна забезпечити високу ефективність правового регулювання суспільних відносин. Вихід вбачається в правильному виборі засобів нормотворчої техніки, які унеможливають дублювання правових приписів. Правила і засоби нормотворчої техніки відіграють істотну роль в нормотворчій діяльності. Від правильного їх застосування залежить подальша регулятивна здатність нормативно-правових актів. В результаті недотримання правил законодавчої техніки, виникає дублювання правових приписів, з'являються правові колізії. В сфері інвестиційної діяльності все актуальнішою стає потреба розробки і прийняття Інвестиційного кодексу, окремі розділи якого будуть присвячені регулюванню спільного інвестування.

Література

1. Калюжний Р.А., Хахановський В.Д., Цимбалюк В.С. Структура науки і навчальної дисципліни «інформаційне право» / Р.А. Калюжний, В.Д. Хахановський, В.С. Цимбалюк // Правова інформатика. – 2003. – № 1. – С. 22 – 25.
2. Кудрявцева В. До проблеми кодифікації інвестиційного законодавства України / В. Кудрявцева // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 11. – С. 114 – 116.
3. Кохановська О.В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві : Монографія. / О.В. Кохановська. – К.; Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2006. – 463 с.
4. Слободян О.А. Актуальні питання правового регулювання діяльності з управління активами інституційних інвесторів / О.А. Слободян // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2012. – №1. – С. 165 – 171.

Слободян, О.А. Міжгалузевий характер правового регулювання спільного інвестування [Текст] / О.А. Слободян // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 75-79.